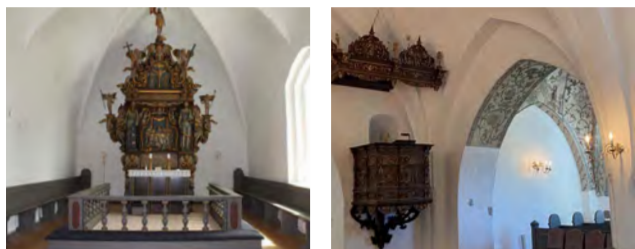

Nordborg Kirke

FAKTA OM KIRKEN

Bygget omkring år 1250 i typisk romansk stil.

Kalkmalerier i sydkapellet er ca. fra år 1500.

Nordkapellet er fra 1686.

Tårnet på sydkapellet er fra 1789.

Våbenhus, sakristi og trappehus fra 1881-82.

Læs mere: nordborgkirke.dk

Oksbøl Kirke

FAKTA OM KIRKEN

Bygget i 2 tempi mellem år 1100 og år 1250. Prædikestolen er skåret i årene 1625 - 1630 af Jørgen Ringnis.

I 1650 opføres gravkapel på nordsiden af Peter Enwallt.

Hustruen Eva Maria skænkede et dåbsfad, en alterkalk, en lyskroner og antagelig den nuværende barok døbefont. Kirkens 12 stemmers orgel er fra Marcussen & Søn 1988.

Læs mere: oksboelkirke.dk

Havnbjerg Kirke

FAKTA OM KIRKEN

Bygget i sidste halvdel af 1100-tallet.

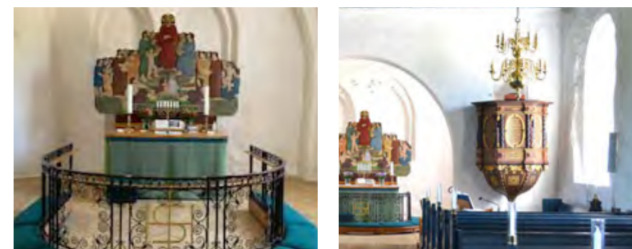
Tårnet med spir opførtes i 1857 til erstatning for den tidligere klokkestabel af træ.

Kirkelågerne udformet som "opgående sol", "mandorla". Den lille låge mod øst "i østen stiger solen op". Kunstner Peter Stühr. Smedet af Niels Damgaard i Herning 2004.

Læs mere: havnbjergkirke.dk

Svenstrup Kirke

FAKTA OM KIRKEN

Kirke Allén er fra 1845 og plantet af Pastor Ahlmann, af frygt for at der blev bygget en kirke kro på stedet.

Altartavle fra 1962. Krucifikset er fra 1300 tallet. Døbefontes dåbsfad stammer fra 1728. Sognet er på ca 1.000 borgere. Sognet består af 2 landsbyer Stevning og Svenstrup.

Læs mere: svenstrupkirke.dk

Egen Kirke

FAKTA OM KIRKEN

Under 1. verdenskrig blev 2 klokker beordret nedtaget til omsmelting og afleveret i Flensborg 1918. Efter genforeningen i 1920 blev de erstattet af én af de 52 såkaldte "genforenings-klokker", der hænger rundt om i kirkerne i Sønderjylland.

Kirken har plads til omtrent 600 personer. I en periode var Egen Kirke også domkirke på Als, da den stedlige præst tillige var biskop over Als og Ærø.

Læs mere: egenkirke.dk

Nordborg Kirke er en middelalderkirke fra ca. 1250, med interessante kalkmalerier. Hertugen på Nordborg slot byggede i år 1700 det hertugelige kapel, som danner kirkens østende.

Hertugerne og familie ligger i gravkapellet bag alteret. Åben trædøren, og se kisterne igennem gitterdøren.

Prædikestolen er skåret af Jørgen Ringnis i 1626. Korbuens krucifiks stammer fra ca. 1500. Altartavlen er fra 1655. Nuværende orgel er fra 1873 og er bygget af Marcussen & Søn, med 11 stemmer.

Kirkens overhængende kor med dekorativ udsmykning er fra omkring 1500. I det smukke lyse kirkerum bemærker man især fløjaltertavlen fra omkring år 1400 med udskårne træfigurer af Jesus og de 12 disciple samt af Jesu moder og Johannes Døbernen. Barokdøbefonten af træ med et englebarn, blev efter 200 års anvendelse betraget som smagløs og erstattet af en døbefont i kunstsandsten. I 1981 kom fonten igen til ære og værdighed.

På prædikestolen er der scener fra Gl. og Ny Testamente, adskilt af hermer der symboliserer dyderne. Det sidste af dem viser dog Fandens Oldemor med rynket ansigt og hængebryster.

Kirkens ældste del er fra sidste halvdel af 1100-tallet. Skibet er bygget af kampesten i rundbue eller romansk stil, som var almindeligt i perioden. Det antages, at cistercienserne står bag kirkebyggeriet, da den var indviet til Jomfru Maria.

Munkesten i korets øst gavl og det lige, afsluttede kor uden afrunding er typisk for munkeordens byggestil.

Der er kalkmalerier i korets nordlige vinduesniche, samt dekoration på hvælvet. Afdækket og restaureret 1954 og 1956. Malerierne anslås at være fra sidste halvdel af 1400-tallet.

Kirken, der oprindeligt var uden spir, stammer fra 1100 tallet og er i Romansk kampesten. I 1789 blev den forsynet med sakristi. Inde i kirken har vi den smukke træskårne altartavle, der symboliserer bespisningen i Ørkenen. På triumfbuen ses et gotisk processionskrucifiks.

Prædikestolen er skåret af træskærer Frederik Ebbesen fra Sjellerup på Als i 1638. Døbefonten er af granit. Kirkerummet er holdt i flotte blå/grønne farver og ude i våbenhuset ses den gamle præstetavle. Vest for kirken ses den smukke Præstegård, der er bygget i bindingsværk og har tidligere været en firlænget gård.

Den sidste kirke på ruten er Egen Kirke. Kirken er hvidkalket, døre og vinduer blåmalede, sort glaseret tegltag og en tagrytter med en timeglassklokke. Kirkens klokker hænger i klokkestablen, som er placeret på en bronzealderhøj på kirkegården. Efter 1. verdenskrig blev højen omdannet til mindesmærke for sognets faldne sønner.

Ved kirken ses de unikke kirkestalde, hvor menigheden havde deres heste stående under gudstjenesten. Staldene er de største og bedst bevarede i Nordeuropa med plads til 60 heste. Bebyggelsen blev påbegyndt i 1790.

RUTE 1

Fra Nordborg Kirke til Oksbøl Kirke

— Denne rute er ca. 5,4 km. —

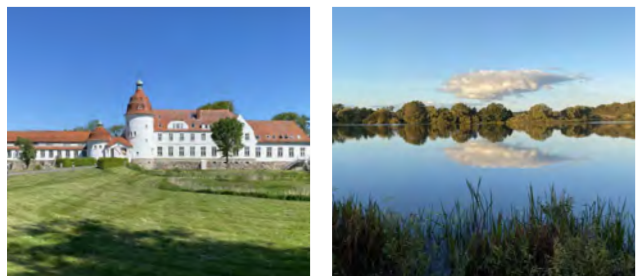
Førlad kirkegården gennem kirkelågen ned mod Kirkegade, gå til venstre ned til T-krydset ved Pøl Vej og Skomagergade. Kryds her gaden lidt mod højre og følg Bækgade hen mod Nordborg Slot. Undervejs ved hjørnet af Bækgade og Søværnet er Nordborgs genforeningssten placeret i et lille anlæg. Længere fremme står en statue af Nordborg Slots første byherre Svend Grathe.

Efter anlægget med Svend Grathe passerer Nordborg Slot grundlagt i 1151. Slottet er i dag en efterskole.

Gå videre lige frem og følg stien langs Nordborg Sø. Efter ca. 2 km. ses en række kolonihaver, efter de 4 første, drej til højre op ad en sti. Oppe ad stien drejes til højre ad en mindre sti, der munder ud i Rypevej. Fortsæt ad Rypevej til Kildevej. Drej til venstre ad Kildevej, gå videre til Nordborgvej.

Passér den meget trafikerede Nordborgvej ved lyskrydset, på den modsatte side fortsætter turen ad Østerlundstien. Følg denne indtil asfaltbelægningen ophører, fortsæt lige ud ad den smalle grussti, der igen munder ud i en lidt større sti med marker og moser til venstre og parcelhuse til højre. Hold til højre indtil Karholm Høveforening. Drej herefter til venstre ad en asfalteret gang og cykelsti. Efter en lille km. nås Oksbøl vandværk, fortsæt lige ud, efter nogle hundrede meter ses Oksbøl Kirke.

RUTE 2

Fra Oksbøl Kirke til Havnbjerg Kirke

— Denne rute er ca. 3,7 km. —

Gå fra kirkegården gennem den store metallåge ud mod Søndergade. Her drejes til højre, hvor gaden efter få hundrede meter deler sig i Havnbjergvej og Mikkelslave. Fortsæt ad Mikkelslave, der er den gamle vej mellem Oksbøl og Lavensby.

Kort efter ligger den nye Oksbøl Skov som er plantet i 2018. Skoven er en del af Naturpark Nordals. Alle de nyplantede træer er gamle danske træsorter. Efter ca. 1 km, ved golfbanen, drejes til højre ad en mindre sti. Den går gennem Stevning Mose næsten helt til Havnbjerg.

På begge sider af stien er der græsningsarealer og skov med et meget rigt fugleliv. Herefter ca. 3 km. til Havnbjerg, her går stien over i Mosekærstien, der slutter ved Bøgevej. Drej op ad bakken til højre og efter ca. 100 meter ved det nyopførte vandværk drejes til venstre ad Pilestien.

Pilestien slutter ved Piledamsvej, der passerer, og på den anden side af vejen fortsætter ruten ad en mindre sti, der udmunder i Skolevej ved den tidligere Havnbjerg Stationskro, endnu tidligere var bygningen Havnbjerg Station. Her drejes til venstre op ad Skolevej og efter ca. 200 m ligger den gamle Havnbjerg Skole, som nu er sognehus for Havnbjerg Kirke. Til højre op ad Kirkebakken er der frit syn op til Havnbjerg Kirke.

RUTE 3

Fra Havnbjerg Kirke til Svenstrup Kirke

— Denne rute er ca. 4,0 km. —

På turen fra Havnbjerg Kirke til Svenstrup Kirke startes der med at gå ned af Kirkebakken mod Havnbjerg præstegård og Havnbjerg Tingsted, hvor fundet af en mængde store sten gjorde, at den tidligere degn i Havnbjerg, Jan Fjelking, mente at der havde ligget et tingsted i meget gammel tid. Fjelking fik tingstedet genskabt efter sin forestillingssevne i 1962.

Drej til højre hen forbi det gamle møllerhus og op ad grusvejen til Havnbjerg Mølle, som er en strå-tækt vindmølle af hollandsk type, opført i 1835.

Fra møllen, hvor der er en fin udsigt over Danfoss fabrikkerne, gå ned ad kirkestien mod Elsmark. Et stykke nede, hvor stien flader mere ud, drejer man til højre mod Lunden. Kirkestien til Lunden blev reetableret af landmand Peter Bladt i 1970-1971. Den ny sti følger nøje den oprindelige sti, der bugter sig langs vandløb og levende hegn.

Stien ender på Lundenevej, her drejes til venstre, og ude ved hovedvejen drejes til højre og følger vejen op til Svenstrup, derefter til højre op ad Ugebjergvej, hvor man på højre side har et skent biodiversitets område med Nordals flotteste insekthotel. På toppen af Ugebjergvej ligger kirken.

RUTE 4

Fra Svenstrup Kirke til Egen Kirke

— Denne rute er ca. 10,2 km. —

Gå fra Svenstrup Kirke gennem den gamle kirkeallé fra 1845. Fortsæt ad Sandvej, forbi de to restaurerede historiske bygninger "Stolbrolden" og "Alsingergården".

Ved Apotekergade drej til venstre mod Nordborgvej, der passerer. Fortsæt lige ud ad Nørreskovvej ned til Torup. Drej her til højre ad vejen med det specielle navn Ramsel og fortsæt ad Tyremosevej, indtil man igen når Nørreskovvej.

Drej her til højre og fortsæt ind i Nørreskoven, efter kort tid passerer den gamle skovløberbolig "Melvedhus". Derefter drej skarpt til højre ad en gennemgående skovvej, der efter et par kilometer, stort set langs skovkanten, møder Holmvej, hold hele tiden til højre. Drej igen til højre ad Holmvej mod den lille landsby Sjellerupskov. Kort før udgangen af skoven passerer igen en tidligere skovløberbolig, der i dag er omdannet til naturskole. Fortsæt langs det levende hegn ad Holmvej der fører til Gammel Guderup.

På venstre side ligger Egen Præstegård. Gå ad Præstestien, der slynger sig udenom Præstegårdshaven. Stien leder igennem et parcelhuskvarter forbi Guderup Plejecenter og hen til Sommervej, følg vejen ud til Gammel Guderup. Fortsæt til højre hen til krydset. Her tages Møllevvej op til den flotte udsigt fra Nordeuropas højeste solur og Egen Kirke.

Den sydligste kirke på Nordals Egen Kirke

Soluret, der danner porten til Nordals, er placeret i den sydlige udkant af Guderup, og med sine 12 meter er det Nordeuropas højeste solur. Tiden kan aflæses med to minutters nøjagtighed. Uret er placeret tæt på det gamle herredstingsted med en fin udsigt til Egen Kirke.

Egen Præstegård er beliggende i Gammel Guderup. Hovedbygningen er fra 1807, sidebygningen fra 1767 og Præstegårdsladen er fra 1840'erne, renoveret i 2024. Oprindeligt har der været en firlænget gård, men den fjerde længe blev revet ned i 1930.

Foran Præstegården ligger dammen, heste og kreaturer blev vandet og landbrugsvogne og redskaber vasket. I dag er dammen en af de reneste smådamme på Nordals med et rigt dyre- og insektiv.

NORD-ALS KIRKE ruter

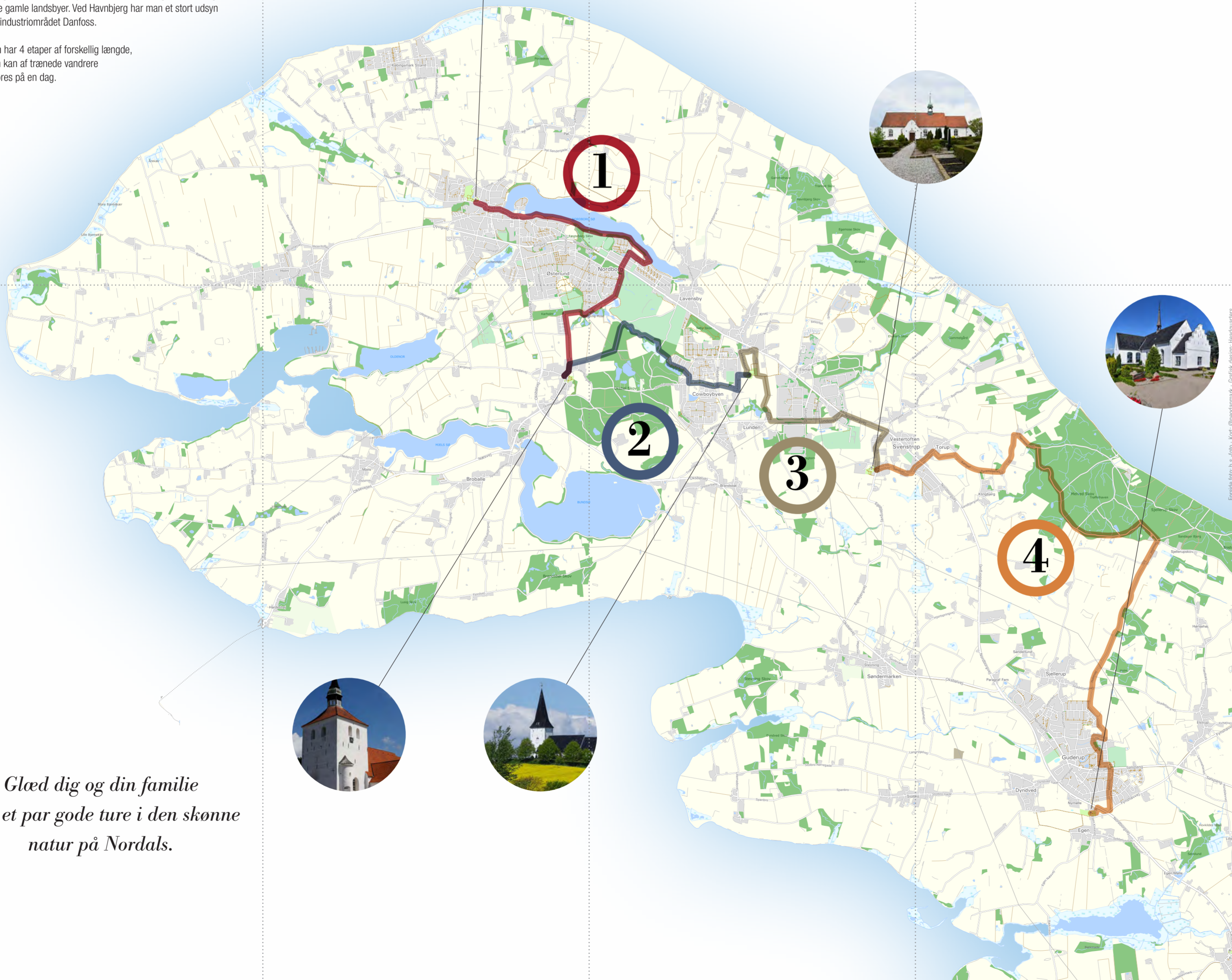
De 5 nordalske kirkesogne, Nordborg, Oksbøl, Havnbjerg, Svenstrup og Egen har i samarbejde med landsbylaugene på Nordals udgivet denne folder. Folderen viser og beskriver en vandrerute kaldet "Kirkeruten". Denne rute forbinder på eksisterende stiftorløb de 5 nordalske kirker, der hver med sit særpræg gør dem og deres kirkegårde et besøg værd.

Ruten mellem disse kirker fører vandrere gennem det smukke Nordals forbi naturperler som Nordborg Sø, den nyanlagte Oksbøl Skov og Nørreskoven m.fl.

Man får ligeledes indtryk af bebyggelsen på den nordlige del af øen, der er præget af industrieventyret Danfoss med boligkvarterer i og mellem de gamle landsbyer. Ved Havnbjerg har man et stort udsyn over hele industriområdet Danfoss.

Kirkeruten har 4 etaper af forskellig længde, hele ruten kan af trænede vandrere gennemføres på en dag.

*Glæd dig og din familie
med et par gode ture i den skønne
natur på Nordals.*

Lidt egns historie

Nordals er et meget frugtbart område. Landsbyerne har fra gammel tid ligget tæt, mange af dem er fra det 12. og 13. århundrede, andre er fra det 16. århundrede. Det 12. og 13. århundrede var ufredens tid med vernerens hærgen langs kysterne på Als. Som værn herimod blev Nordborg Slot opført i 1151.

På samme tid blev kristendommen indført i Danmark, og mange kirker blev derfor på den tid opført i landsbyerne således også de nordalske kirker.

Ved enkedronning Dorotheas død i 1571 fik hendes søn Hertug Hans d. Yngre efter hende bl.a. overdraget Nordborg og Sønderborg amter. Hertug Hans den Yngre gjorde sig mest bemærket som gods-ejer. Han udkøbte adelen af Als og Ærø og gjorde sine områder til storgods præget af en række store hovedgårde eks. Mjelsgård og Hjortspring på Nordals. Kampen om jorden var ofte præget af hårdhed og hensynsløshed ved eks. nedlæggelse af gårde og landsbyer. Vor nuværende konge Frederik d.10. er efterkommer af Hertug Hans d. Yngre.

Krige har gennem tiderne sat sig tydelige spor. I senere tid har tabet af Sønderjylland efter krigen i 1864 bevirket, at også Nordals blev en del af Tyskland, men atter genforenet med Danmark i 1920, en begivenhed der er markeret med mindsten i landsbyerne. Under 1. verdenskrig 1914-18 mistede mange alsingere livet som tyske soldater på slagmarkerne. Ved de nordalske kirker er der mindsten og tavler for sognets faldne.

I nyeste tid har fabrikant Mads Clausen og industrieventyret Danfoss ændret området for altid. Før 1933 var Nordals et bondesamfund. Men Mads Clausens ekspansionsventil, som han udviklede i 1932, blev startskuddet til industrigiganten Danfoss, og til udviklingen af Nordals til det moderne industrisamfund det er i dag, et industrisamfund der yderligere er vokset efter fabrikken Linak blev grundlagt med fremstilling af "Lineære Aktuatorer." De to virksomheder er verdensomspændende, ligesom de begge understøtter mange aktiviteter i de alsiske lokalsamfund

NORD-ALS KIRKE ruter

Forside foto: b.a.s. foto - Kort: @goodamark - Grafisk design: Headquarters